

WYKŁAD 1. Ekonomia jako nauka

Strona: [c211](#)

Kurs: Ekonomia - 1.1.r.niest

Książka: WYKŁAD 1. Ekonomia jako nauka

Wydrukowane przez
użytkownika:

Data:

Amadeusz Kryze

poniedziałek, 23 października
2023, 11:54

Opis

WYKŁAD 1. Ekonomia jako nauka

Spis treści

1. Wstęp i definicje ekonomii

- 1.1 Rozwój nowożytnej ekonomii - schemat
- 1.2 Rozwój nowożytnej ekonomii – teorie ekonomiczne
  - 1.2.1 Merkantylizm
  - 1.2.2 Fizjokratyzm
  - 1.2.3 Klasyczna szkoła angielska – przedstawiciele oraz główne nurty
  - 1.2.4 Neoklasyczny kierunek w ekonomii
  - 1.2.5 XX wieczne teorie wywodzące się z neoklasycznej szkoły ekonomicznej

2. Podział ekonomii

3. Metody badań ekonomicznych

- 3.1 Prawa ekonomiczne
- 3.2 Kategorie ekonomiczne
- 3.3 Teoria ekonomiczna

4. Potrzeby ludzkie

- 4.1 Struktura potrzeb według A. Masłowa – schemat
- 4.2 Dobra i usługi
- 4.3 Problem rzadkości w ekonomii
  - 4.3.1 Produkcja
- 4.4 Zasoby

5. Podstawowe problemy wyboru ekonomicznego

- 5.1 Krzywa możliwości produkcyjnych - przykład
- 5.2 Krzywa możliwości produkcyjnych

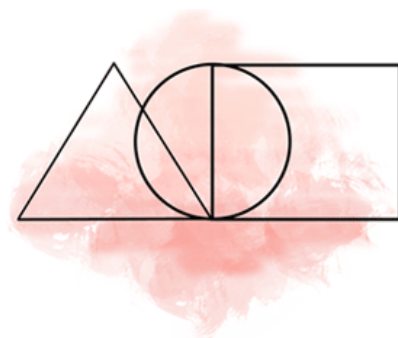
Wstęp i definicja ekonomii

Ekonomia jako nauka posługuje się specyficznym językiem i tworzy pewne abstrakcyjne pojęcia, wyrażające właściwości różnych elementów i aspektów gospodarowania.

Termin „**ekonomia**” wywodzi się od Arystotelesa, żyjącego w IV wieku p.n.e. Zwrócił on uwagę na pewne problemy ekonomiczne, które dotyczyły *oikosu*, czyli gospodarstwa domowego. Uznał on, że funkcjonowanie oikosu opiera się na prawach naukowych, nazwanych po grecku *nomos*. Stąd nazwa „ekonomia” od słów *oikos* – dom, gospodarstwo, i *nomos* – prawo.

Za ojca klasycznej ekonomii uważa się Adama Smitha, którego dzieło „Bogactwo narodów” (1776 r.) uwieńczyło osiemnastowieczną myśl ekonomiczną.

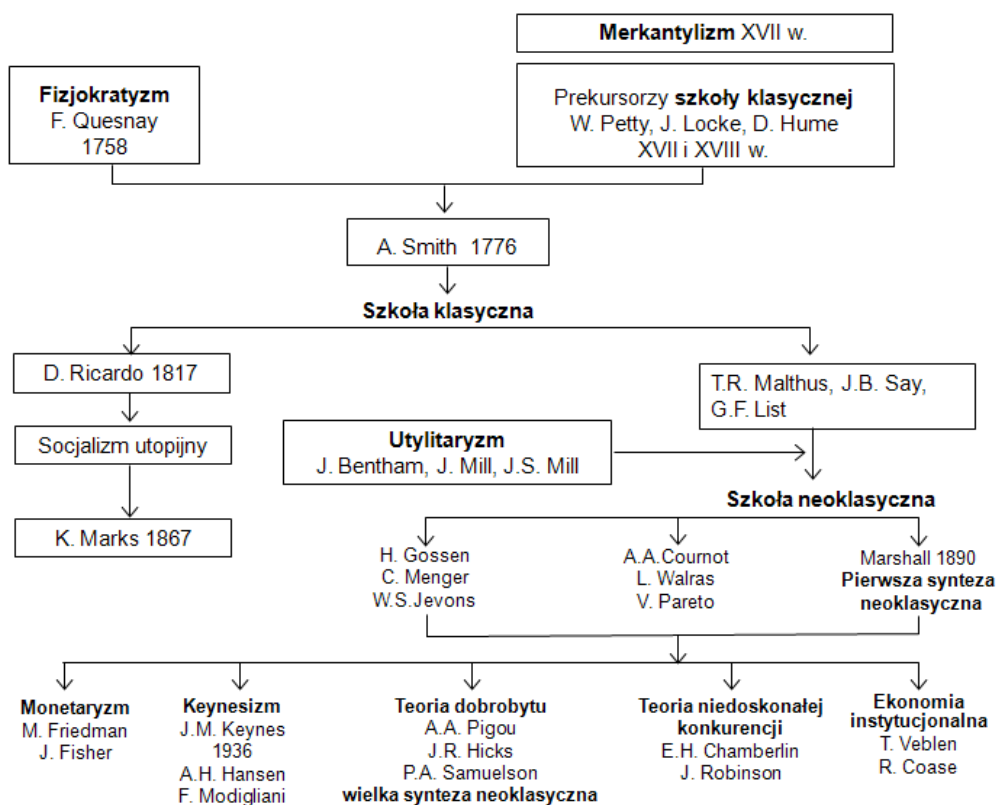
Stykając się po raz pierwszy z ekonomią, ludzie często chcą jakiejś krótkiej definicji. Ekonomiści zgadzają się dziś co do pewnej definicji ogólnej.

„Ekonomia jest nauką o tym, jak jednostki i społeczeństwo decydują o wykorzystaniu rzadkich zasobów, które mogą mieć także inne, alternatywne zastosowania – w celu wytworzenia różnych dóbr i rozdzielenia ich na konsumpcję, obecną lub przyszłą, pomiędzy różne osoby i różne grupy w społeczeństwie.”

[Źródło: Samuelson P.A., Nordhaus W.D.: *Ekonomia t. I*. PWN, Warszawa 1997]

Rozwój nowożytnej ekonomii - schemat

Schemat 1. Rozwój nowożytnej ekonomii.

[Źródło: Klimczak B. – Mikroekonomia. Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1998, s. 11.]

Rozwój nowożytnej ekonomii – teorie ekonomiczne

1.2.1 Merkantyizm

1.2.2 Fizjokratyzm

1.2.3 Klasyczna szkoła angielska – przedstawiciele oraz główne nurty

1.2.4 Neoklasyczny kierunek w ekonomii

1.2.5 XX wieczne teorie wywodzące się z neoklasycznej szkoły ekonomicznej

Merkantylizm

Rozwój nowożytnej ekonomii związany jest z epoką Odrodzenia, kiedy to stosunki feudalne zaczęły powoli ustępować miejsca kapitalistycznym. Czołową postacią Europy staje się **mercante** – kupiec bogacący się na handlu zwłaszcza zagranicznym. Wielkie odkrycia geograficzne otwały przed kupcami niezwykle bogate rynki zamorskie. W Europie Zachodniej XVI i XVII wieku powstaje, rozwija się i dominuje teoria ekonomiczna zwana **merkantylizmem**. Głosiła ona, że główne znaczenie dla bogactwa kraju ma akumulacja szlachetnych kruszców oraz posiadanie rezerw walorów monetarnych w walutach obcych. Za główny środek ich zdobycia uważano eksportowanie towarów przewyższające wartościowo import. Merkantyliści rozwinęli teorię bilansu handlowego. Protekcjonizm miał służyć zwiększeniu eksportu i ograniczeniu importu. Merkantylizm jednostronnie przyjmował, iż handel stanowi główne źródło bogactwa. Ważniejsi przedstawiciele merkantylizmu: **A. Serra, B. Laffemas, Th. Mun.**

Fizjokratyzm

W drugiej połowie XVIII wieku, w epoce Oświecenia, w okresie intensywnego rozwoju rolnictwa, rozwinął się ruch intelektualny zwany **fizjokratyzmem**.

Fizjokratyzm (gr. *physis* – natura, *kratos* – władza) powstał i rozwinął się we Francji. Twórcą jego był **F. Quesnay** (1694-1774), a przedstawicielami m. in. **V. R. Mirabeau** oraz **A.R. Turgot**. Podstawą systemu była idea opartego na prawie natury porządku. Założeniem podstawowym jest wolność osobista, swoboda działania, prawo własności, interes własny jako główny bodziec działania i warunek jego efektywności. Państwo zdaniem fizjokratów winno ograniczać swoją akcję regulującą do ochrony prawa własności, zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa i swobody. Uważali, iż monarchia jest najlepszą formą rządów, a główne źródło produktu czystego dla społeczeństwa dostarcza rolnictwo. Zdaniem fizjokratów jedynie majątki ziemskie stosujące znaczne nakłady kapitałowe mogą dostarczyć nadwyżki surowców i żywności, uzyskane po pokryciu kosztów produkcji i kosztów utrzymania osób współdziałających w procesie produkcji. Im większe są te nadwyżki stanowiące produkt czysty, tym bogatsze jest społeczeństwo.

Także w XVIII wieku pojawiły się idee leseferyzmu i liberalizmu. Przedsiębiorcy i kupcy w zachodniej Europie zaczęli wysuwać postulaty **swobody działania gospodarczego i wolności ekonomicznej** (*laissez-faire*). Hasła te wiązano z ideami wolności jednostek i koncepcjami praw natury.

Klasyczna szkoła angielska – przedstawiciele oraz główne nurty

Ogromny wpływ na dalszy rozwój ekonomii wywarła tzw. **klasyczna szkoła angielska**. Główni przedstawiciele to: **Adam Smith** i **David Ricardo**.

A. Smith (1723-1790) był zwolennikiem liberalizmu gospodarczego. Traktował społeczeństwo jako zespół luźno związanych ze sobą jednostek, podnosząc znaczenie osoby ludzkiej, jej natury i interesów. Głosił tezy o dobroczynnej roli rynku. Zbudował teorię wartości opartej na pracy. Dzieło „*Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*” (1776 r.) pisał 12 lat. Zwrócił w nim uwagę na potrzebę zupełnego ograniczenia roli państwa, ekonomiczną wolność i naturalne potrzeby jednostki poszukującej poprawy swego bytu materialnego, znaczenie przedsiębiorstwa, wolnego rynku i konkurencji.

D. Ricardo (1772-1823) ekonomista angielski, znawca i teoretyk spraw pieniężnych, zajmował się prawami rządzącymi podziałem dochodu narodowego między poszczególne grupy społeczne. Dowodził, że wartość towaru jest określona przez nakłady pracy niezbędnej do jego wytworzenia. Wniósł trwały wkład w rozwój ekonomii, teorię renty gruntowej oraz teorię kosztów komparatywnych.

W ramach szkoły klasycznej rozwijały się różne nurty m. in. **utilitaryzm**, **socjalizm utopijny** oraz **marksizm**.

Utilitaryzm (łac. *utilitas* – korzyść, wygoda) stanowił doktrynę głoszącą, że pożytek jednostki bądź społeczeństwa powinien stanowić najwyższy cel moralny. Naczelna teza utilitaryzmu dotyczyła zasady, według której postępowanie ludzkie jest moralne wówczas, gdy kierowanie się interesem własnym jednostki nie stoi w sprzeczności z interesem ogółu i służy pomnażaniu ogólnospołecznego dobra i szczęścia. Kontynuatorami etyki utilitaryzmu byli **J. Bentham** (1748-1832) oraz **J.S. Mill** (1816-1873).

Marksizm to opracowana przez **K. Marksa** (1818-1883) i **F. Engelsa** (1820-1893) nauka obejmująca materializm dialektyczny i historyczny, ekonomię polityczną oraz oparty na nich socjalizm (komunizm) naukowy, uzasadniający nieuchronność upadku kapitalizmu oraz zawierający strategię i taktykę walki proletariatu o socjalizm. Głównym jądrem marksizmu była teoria dyktatury proletariatu.

K. Marks w „*Kapitale*” (1867 r.) przyjmował za punkt wyjścia teorię wartości opartą na pracy i wykorzystując zasady materializmu historycznego dawał wykładnię rozwoju społecznego, ciągłego dostosowywania się stosunków produkcji do zmieniających się sił wytwórczych. Ten proces przechodzenia od niższych do wyższych form ustrojowych ma charakter obiektywny. K. Marks wskazywał, że system kapitalistyczny stwarza wiele hamulców rozwoju społeczno-gospodarczego. Wskazywał na wyzysk i sprzeczności klasowe tego systemu.

W pierwszej połowie XIX wieku zainteresowania ekonomistów skoncentrowały się na cenach, płacach, zysku, obiegu pieniężnym, handlu zagranicznym, rencie itp. Głównymi przedstawicielami tego kierunku nazwanego **ekonomią wulgarną** byli **T. Malthus**, **J.B. Say**, **G.F. List**.

T. R. Malthus (1766-1834) angielski pastor i historyk sformułował „prawo ludności” według którego produkcja środków żywności może wzrastać w postępie arytmetycznym, natomiast liczba ludności wzrasta w tym samym czasie w postępie geometrycznym. Prawo Malthusa nie miało naukowego uzasadnienia i nie znalazło potwierdzenia w praktyce. Malthus nie przewidywał możliwości wzrostu produkcji rolniczej, a także stosowania regulacji urodzin i spadku przyrostu naturalnego.

Neoklasyczny kierunek w ekonomii

Pod koniec XIX wieku powstały prawie jednocześnie 3 szkoły należące do neoklasycznej myśli ekonomicznej:

- *austriacka (psychologiczna)*,
- *lozańska (matematyczna)*,
- *anglo-amerykańska (neoklasyczna)*,

stosujące prawie to samo podejście metodologiczne i lansujące teorię użyteczności krańcowej. Szkoły te reprezentowały nurt zwany **marginalizmem**. Rozwijał się on od lat 70-tych XIX wieku do lat 30-tych XX wieku. W jego ramach K. Marshall stworzył **pierwszą syntezę neoklasyczną**.

Neoklasyczny kierunek w ekonomii prezentowany przez **A. Marshalla** i **J.B. Clarka** obejmował całokształt warunków rynkowych w końcu XIX wieku. Twórcy tego kierunku badali warunki równowagi cząstkowej na rynku wyznaczonej przez popyt i podaż, zależnej od użyteczności krańcowej oraz kosztów produkcji. Problemy równowagi rozpatrywali dla okresów krótkich, średnich i długich. Przedsiębiorstwo zgodnie z tym kierunkiem ekonomii dąży do stanu, w którym koszt krańcowy produkcji danego dobra wyrównuje się z ceną kształtującą się na rynku, co służy maksymalizacji czystego dochodu. Wyróżnili podział kosztów na całkowite, przeciętne, stałe, zmienne, krańcowe. Neoklasyczny kierunek koncentrował swe zainteresowania na problemach funkcjonowania rynku oraz analizie warunków równowagi przedsiębiorstwa. Rozwój tego kierunku w ekonomii miał istotne znaczenie dla badań mikroekonomicznych i sformułowania odpowiednich pojęć.

XX-wieczne teorie wywodzące się z neoklasycznej szkoły ekonomicznej

Z neoklasycznej szkoły ekonomicznej wywodzą się XX wieczne teorie: **ekonomia instytucjonalna**, **keynesizm**, **monetarizm**, **teoria dobrobytu** oraz **teoria niedoskonałej konkurencji**.

Na szczególną uwagę zasługuje amerykański **instytucjonalizm**, a to ze względu na ostrą i w zasadzie trafną krytykę tego dynamicznego układu społecznego, kulturowego i gospodarczego, który stał się udziałem Stanów Zjednoczonych. Obraz klasy próżniaczej i jej ewolucji od demonstrowania bogactwa do konsumpcji ostentacyjnej zmusił całe generacje uczonych i działaczy politycznych do myślenia. Wprawdzie pesymizm twórcy tego obrazu – **T. Veblena**, był stopniowo łagodzony przez kolejnych instytucjonalistów, ale pozostawił poczucie odpowiedzialności za politykę gospodarczą, w której państwu wyznaczano tylko skromną rolę stróża ogólnego porządku. Instytucjoniści, zwłaszcza aktywnie działający w programach reform gospodarczych i polityce antykrzysowej, torowali – raczej nieświadomie – drogę doktrynie interwencjonizmu gospodarczego. Lata wielkiego kryzysu były szczytowym okresem powodzenia idei instytucjonalizmu i tylko wtargnięcie **keynesizmu** na grunt amerykański odsunęło tę ideę na drugi plan.

Keynesizm – którego twórcą był angielski ekonomista **John Maynard Keynes** (1883 - 1946) – jest teorią makroekonomiczną, która podkreśla konieczność interwencji państwa w celu wyeliminowania bezrobocia i inflacji. Zwolennicy tych poglądów uważają, że niski poziom produkcji i bezrobocie wynikają z niedostatecznych nakładów inwestycyjnych. J. M. Keynes postulował ekspansywną politykę fiskalną, zwiększenie wydatków rządowych, regulację stopy procentowej i wydatków inwestycyjnych. Najbardziej znana jego praca to „*Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*” (1936 r.).

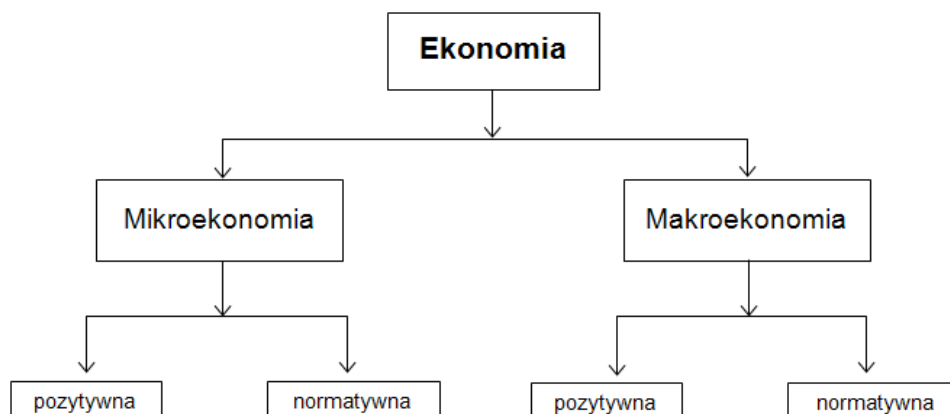
Monetarizm – to kierunek myślenia ekonomicznego wyrażający pogląd o konieczności ścisłej kontroli podaży pieniądza. Twórcą tego kierunku był **Milton Friedman**. Friedman był zwolennikiem doktryny klasycznego rynku konkurencyjnego i przeciwnikiem regulacji rządowych. Przeciwwstawiał się on poglądom J.M. Keynesa. Polityka monetarna związana jest z ograniczeniem wydatków publicznych, wzrostem obciążeń podatkowych, przejściowym wzrostem stóp procentowych, zmniejszeniem ilości pieniądza na rynku. Najważniejsze prace M. Friedmana: „*Theory of Consumption Function*” (1956 r.), „*Capitalism and Freedom*” (1962 r.).

Termin **dobrobyt** (ang. *welfare*) i **teoria dobrobytu** kojarzy się z pracą brytyjskiego ekonomisty **Artura C. Pigou**. Miarą stopnia dobrobytu są rozmiary dochodu narodowego przypadające na 1 mieszkańca.

W stworzonej koncepcji **Państwa Dobrobytu** (*Welfare State*) zalecana jest ingerencja państwa w system opieki i świadczeń społecznych (zasiłki dla bezrobotnych, system rentowy, powszechna ochrona zdrowia, budownictwo mieszkaniowe ze środków społecznych). Państwo ma też dążyć do pełnego zatrudnienia. Zalety i wady „państwa dobrobytu” można obserwować w państwach skandynawskich. W teorię niedoskonałej konkurencji i akumulacji duży wkład wniosła angielska ekonomistka **Joan Robinson**. W swoich pracach krytykuje ortodoksyjnych zachodnich ekonomistów za ignorowanie socjalnych i moralnych aspektów w życiu gospodarczym. Konkurencja na rynku między przedsiębiorcami stanowi warunek przezwyciężenia zakłóceń oraz przywrócenia równowagi. Ten dodatni wpływ może być jednak ograniczony przez działalność monopolu, które wykorzystując swoją pozycję na rynku mogą ograniczyć produkcję by podnieść ceny dla osiągnięcia wysokich zysków. W Polsce wydano pracę J. Robinson „*Akumulacja kapitału*” (1965 r.).

[Źródło: 1) Słownik ekonomiczny przedsiębiorcy. Wydawnictwo Znicz, Szczecin 2000 (wszystkie wykorzystane tu hasła opracował Zygmunt Dowgiałło), 2) Stankiewicz W. – Historia myśli ekonomicznej. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1998.]

Podział ekonomii

Mikroekonomia bada pojedyncze rynki, które działają w ramach gospodarki narodowej oraz rolę poszczególnych podmiotów gospodarczych (konsumentów, producentów, sprzedawców) jakie one pełnią na tym rynku. Natomiast **makroekonomia** zajmuje się mierzeniem, wyjaśnianiem i przewidywaniem działania całego systemu gospodarczego.

Myślenie ekonomiczne dzielone jest często na dwie kategorie: **pozytywne i normatywne**. Twórcą podziału ekonomii na pozytywną i normatywną był Milton Friedman. Pierwszy sposób polega na opisywaniu, a drugi na wartościowaniu zjawisk ekonomicznych.

Ekonomia pozytywna zajmuje się opisem faktów, okoliczności i wzajemnych zależności w gospodarce i odwołuje się tylko do faktów np. jaki jest poziom bezrobocia i stopa inflacji. Nie odpowiada na pytania jak być powinno. Dzięki niej mamy możliwość przewidywania przyszłości gospodarczej.

Ekonomia normatywna stanowi system wiedzy oparty na różnych sądach wartościujących dotyczących pożądanego stanu rzeczy, a więc odpowiada na pytania: Jak być powinno? Jakie powinny być ceny, dochody, ekonomiczne decyzje rządu co do istniejących ogólnych warunków gospodarczych?

3. Metody badań ekonomicznych

3.1 Prawa ekonomiczne

3.2 Kategorie ekonomiczne

3.3 Teoria ekonomiczna

Prawa ekonomiczne

Ekonomia stara się formułować, a więc wykrywać i opisywać pewne ogólne prawidłowości będące procesami gospodarczymi. Tego rodzaju wykryte i opisane prawidłowości nazywamy **prawami ekonomicznymi**. Są one określane jako stale powtarzające się zależności między elementami procesu gospodarczego.

Niektóre prawa ekonomiczne działają tylko w ściśle określonych warunkach, inne zaś mają charakter uniwersalny. Przykładem prawidłowości pierwszego typu jest **prawo podaży i popytu**, zgodnie z którym na konkurencyjnym rynku następuje tendencja do ustalania cen produktów na poziomie równoważącym popyt z ich podażą. Przykładem prawidłowości drugiego typu może być prawo malejących przychodów, zgodnie z którym po przekroczeniu pewnego stosunku między nakładem zmiennego czynnika produkcji (np. liczby pracowników) i nakładem czynnika stałego (np. danej działki ziemi) dalsze zwiększanie nakładu czynnika zmiennego będzie prowadziło do coraz mniejszych przyrostów produkcji.

Prawa ekonomiczne mają charakter **prawidłowości typu statystycznego**, co oznacza, że uwidaczniają się one przy masowym powtarzaniu się danego rodzaju zdarzeń lub działań. W tym sensie mówi się często, że prawa ekonomiczne to „prawa wielkich liczb”. Niemal każde prawo ekonomiczne powinno być w związku z tym obwarowane klauzulą „na ogół”, „zazwyczaj”, „w większości przypadków” itd.

Prawa ekonomiczne działają obiektywnie, tzn., że:

- są one rzeczywistą, realną cechą procesu gospodarczego,
- ich istnienie i działanie nie zależy od świadomości i woli ludzi.

Poprzez zmianę warunków naturalnych czy też społeczno-ekonomicznych wpływamy w jakimś stopniu na przebieg procesów gospodarczych i towarzyszących im praw ekonomicznych. Jednakże w danych warunkach określone prawa działają bez względu na to, czy sobie to uświadamiamy, czy też nie i czy jest to dla nas bezpośrednio korzystne.

Kategorie ekonomiczne

Kategorie ekonomiczne to abstrakcyjne pojęcia wyrażające ogólne właściwości różnych elementów i aspektów procesu gospodarowania. Są to: praca, rynek, pieniądz, cena, kapitał, procent itp.

Teoria ekonomiczna

Teoria ekonomiczna to uporządkowana, spójna całość zbioru definicji, twierdzeń i hipotez naukowych tworząca logiczny system np. **teoria dobrobytu**, **teoria niedoskonałej konkurencji**.

Potrzeby ludzkie

4.1 Struktura potrzeb według A. Maslowa – schemat

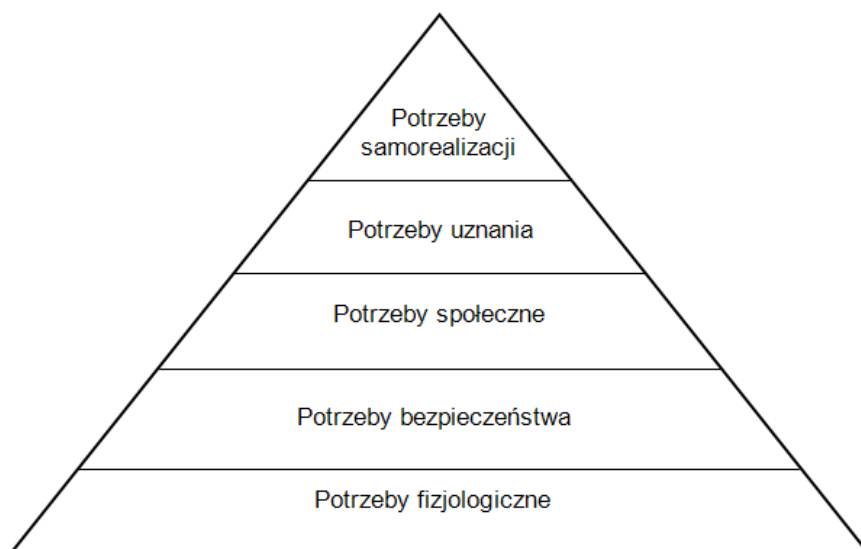
4.2 Dobra i usługa

4.3 Problem rzadkości w ekonomii

4.3.1 Produkcja

4.4 Zasoby

Struktura potrzeb według A. Maslowa – schemat

Schemat 2. Struktura potrzeb człowieka (wg Maslowa)

[Źródło: Steinmann H., Schreyögg G. – Zarządzanie. Podstawy kierowania przedsiębiorstwem. Koncepcje, funkcje, przykłady. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1995, s 324.]

Subiektywne odczuwanie braku, niezaspokojenia lub pożądanego jakichś rzeczy lub określonych warunków nazywamy **potrzebą**. Na ogół realizacja potrzeb jest niezbędna, aby utrzymać się przy życiu lub realizować jakieś określone cele lub role społeczne itp. Najpowszechniej stosowaną klasyfikację potrzeb ludzkich opracował psycholog amerykański A. Maslow. Przedstawiono je na Schemacie 2. Można je scharakteryzować w następujący sposób:

Potrzeby fizjologiczne ujmują elementarne pragnienia związane z jedzeniem, piciem, odzieżą i mieszkaniem. Ich pierwszeństwo przed innymi rodzajami potrzeb wynika z natury człowieka.

Potrzeba bezpieczeństwa wyraża się pragnieniem ochrony przed zdarzeniami losowymi (nieszczęśliwy wypadek, napad, choroba, inwalidztwo itp.), które mogłyby udaremnić zaspokojenie potrzeb fizjologicznych.

Potrzeby społeczne obejmują dążenie do wspólnoty, przynależności i dostatecznie zadowalających stosunków społecznych.

Potrzeby wartościowania odzwierciedlają pragnienie uznania i szacunku. Pragnienie to odnosi się do uznania ze strony innych osób oraz do samouznania i samozaufania. Jest to pragnienie bycia pożytecznym i niezbędnym.

Przez **potrzeby samorealizacji** rozumie się dążenie do niezależności, do zrealizowania swojej osobowości.

Uporządkowanie w postaci piramidy oznacza, że „niższe” potrzeby wcześniej występują w procesie rozwoju, że są wyłącznie zdeterminowane fizjologicznie i dlatego w mniejszym stopniu są zmienne w sensie społecznej albo indywidualnej zmienności.

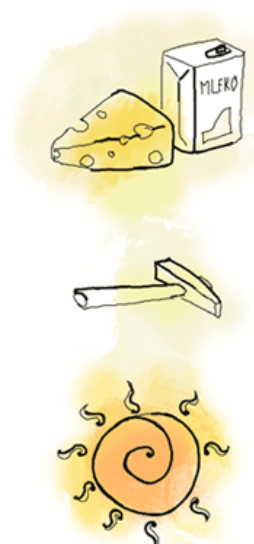
[Źródło: Steinmann H., Schreyögg G. - Zarządzanie. Podstawy kierowania przedsiębiorstwem. Koncepcje, funkcje, przykłady. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1995, s 324 i 325.]

Dobra i usługa

Dobrem nazywamy każdy środek służący bezpośrednio lub pośrednio do zaspokojenia potrzeb ludzkich. Wyznacznikiem skali potrzeb jest poziom cywilizacyjny społeczeństwa. Środkami zaspokajania potrzeb są **dobra**.

Na ogół dobra są efektem działalności produkcyjnej człowieka i występują w ilości ograniczonej w stosunku do jego potrzeb. Dzieli się na **dobra konsumpcyjne** np. ser, mleko, rower, telewizor, itp. i **dobra produkcyjne** - służące do wytwarzania innych dóbr konsumpcyjnych np. tokarka, hala fabryczna, itp. oraz **dobra wolne** - które występują w ilości nieograniczonej i w formie nadającej się do bezpośredniego użytku np. powietrze, energia słoneczna i woda morska.

Usługa – jest to świadczenie człowieka na rzecz drugiego człowieka uznawane przez dane społeczeństwo za niezbędne dla normalnego jego funkcjonowania.

Problem rzadkości w ekonomii

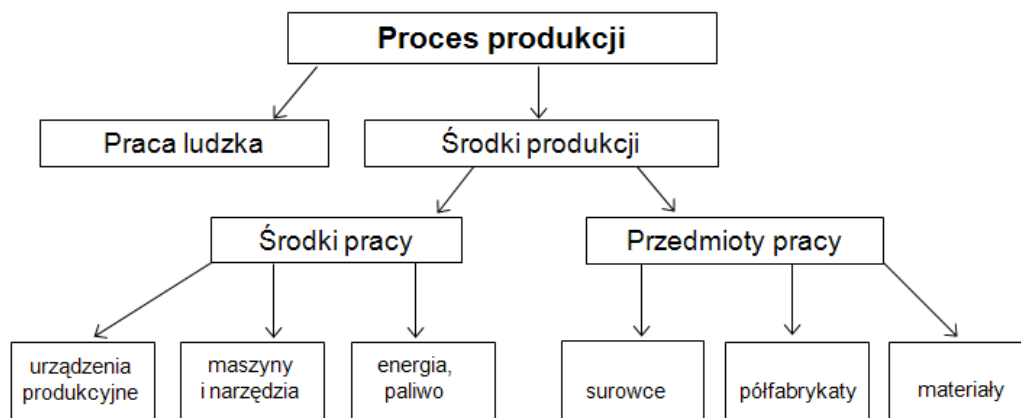
RZADKOŚĆ

ilość produktów	jakie	ilość produktów	jakie
ludzie chcieliby kupić w	>	ludzie mogą wytworzyć	
określonym czasie		w określonym czasie	

Z faktu istnienia nieograniczonej skali potrzeb i ograniczonych środków za które można nabyć towary do zaspokojenia tych potrzeb, wynika podstawowy problem ekonomiczny – **problem rzadkości**.

Konsekwencją rzadkości jest konieczność ciągłego dokonywania wyborów, a więc **gospodarowania**.

Produkcja

Produkcja jest świadomą i celową działalnością ludzką polegającą na przystosowaniu dóbr przyrody w dobra ekonomiczne, które będą już w stanie zaspokoić naszą określoną potrzebę.

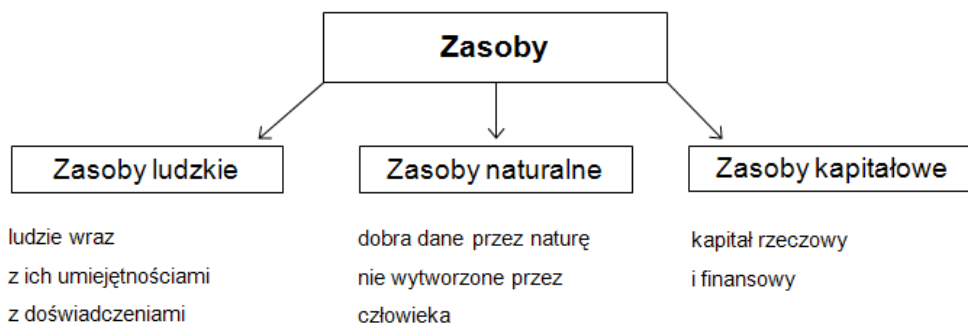
W aspekcie ekonomicznym każdy proces produkcyjny polega na zastosowaniu czynników produkcji (zasobów) i przetwarzaniu ich w produkt.

Praca ludzka jest to świadome wydatkowanie energii w procesie produkcji. Częścią materialną procesu produkcji są środki produkcji. Dzielą się one na **środki pracy** i **przedmioty pracy**.

Środki pracy to energia, paliwo, narzędzia i maszyny oraz urządzenia produkcyjne. Narzędzia to mniej skomplikowane od maszyn środki pracy, takie jak: młotek, piła, łopata itp. Natomiast urządzenia produkcyjne to budynki i budowle, kanały ściekowe, ogrodzenia, drogi dojazdowe itp. Środki pracy nie zmieniają się całkowicie po skończonym cyklu produkcyjnym tylko przenoszą swoją wartość (amortyzacja) na nowo wytworzony produkt, natomiast **przedmioty pracy** – zmieniają się całkowicie, tzn. przenoszą swoją wartość na nowo wytworzony produkt po skończonym cyklu produkcyjnym.

Przedmioty pracy dzielą się na surowce, półfabrykaty i materiały. Półfabrykat to surowiec częściowo przetworzony, na którym nie zakończono w całości cyklu technologicznego.

Zasoby

[Źródło: Rekowski M. – Mikroekonomia. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu. Poznań 2005, s. 12.]

Zasób to określona ilość produktów, pieniędzy, pracowników itp. w danym momencie.

Zasoby dzielimy na zasoby ludzkie, naturalne i kapitałowe.

Problem rzadkości w ekonomii to m. in. odpowiednia alokacja zasobów, zgodnie z możliwościami produkcyjnymi w danym czasie.

W ekonomii używane jest też pojęcie **strumienia** dóbr, pieniędzy lub zasobów naturalnych. Przepływają one między podmiotami gospodarczymi z różną szybkością w określonym czasie.

Podstawowe problemy wyboru ekonomicznego

5.1 Krzywa możliwości produkcyjnych - przykład

5.2 Krzywa możliwości produkcyjnych

Krzywa możliwości produkcyjnych - przykład

Możliwości produkcyjne	Produkcja pralek w szt.	Produkcja odkurzaczy w szt.
A	500	0
B	400	1600
C	300	2500
D	200	3200
E	100	3800
F	0	40

Tabela 1. Krzywa możliwości produkcyjnych

Założenie: rozporządzalne zasoby kapitału i pracy są w pełni i efektywnie wykorzystane.

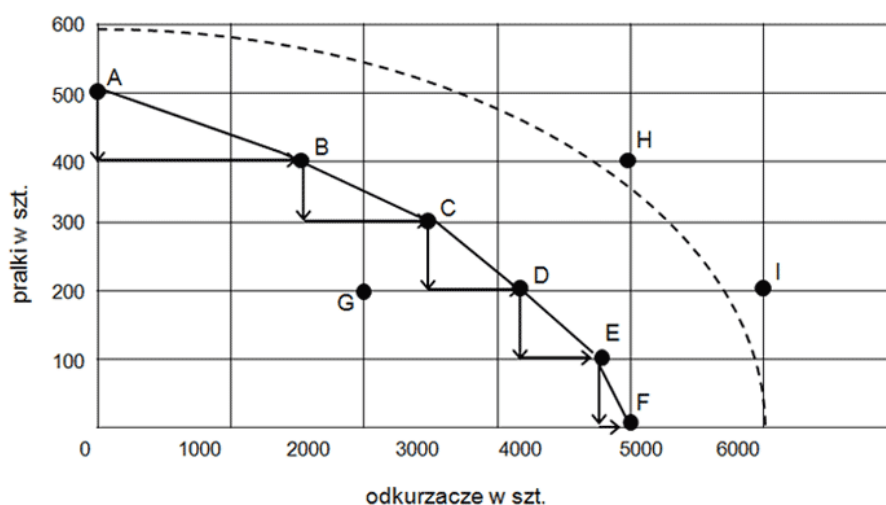
Można to wytłumaczyć na przykładzie, np. dysponujemy określonym kapitałem oraz określoną liczbą pracowników posiadających kwalifikacje do wytwarzania pralek oraz odkurzaczy. Przy posiadaniu tego samego zasobu pracy i kapitału można wytworzyć następujące wielkości produkcji zaprezentowane w tabeli.

Z wyborem ekonomicznym wiąże się odpowiedź na pytanie co wytwarzać w gospodarce przy danej technologii i danych zasobach. Jak dobrać strukturę tych dóbr, by maksymalnie je wykorzystać (aby nie było marnotrawstwa) i jednocześnie w sposób maksymalny zaspokoić ludzkie potrzeby.

Krzywa możliwości produkcyjnych

Krzywa możliwości produkcyjnych jest graficznym przedstawieniem granic możliwości wytwórczych podmiotu (całej gospodarki). Jest ona zbiorem punktów (kombinacji), które odpowiadają maksymalnym ilościom dóbr, jakie można wytworzyć przy danym stanie zasobów. Określa najkorzystniejszą strukturę produkcji.

Wykres 1. Krzywa możliwości produkcyjnych

Krzywa łącząca punkty A, B, C, D, E, F stanowi krzywą możliwości produkcyjnych, natomiast punkty leżące powyżej tej krzywej (H i I) reprezentują potrzebę wyższego zasobu kapitału.

Jeżeli zasób kapitału wzrósłby, wówczas krzywa możliwości produkcyjnych przyjąłaby położenie zaznaczone linią przerywaną i wtedy mielibyśmy do czynienia ze wzrostem gospodarczym oraz postępem technicznym.

W podanym przykładzie przejście z wariantu B do wariantu C oznacza zwiększenie produkcji odkurzaczy ze 1600 do 2500 sztuk, ale dokonuje się to kosztem zmniejszenia produkcji pralek z 400 do 300 sztuk. Punkt G natomiast (200 pralek i 2000 odkurzaczy) oznacza marnotrawstwo istniejących zasobów kapitału i pracy.

Podejmując decyzję gospodarczą w celu uzyskania danej korzyści, tracimy jednocześnie największą inną korzyść, którą moglibyśmy osiągnąć, czyli ponosimy **koszt alternatywny**.

Konsekwencją dokonywanych wyborów ekonomicznych są zawsze pewne **korzyści i koszty**. W podanym przykładzie kosztem alternatywnym dla dodatkowej produkcji 900 odkurzaczy byłaby utrata 100 pralek. W drugim zaś koszt alternatywny byłby większy, gdyż dodatkowa produkcja 600 odkurzaczy musiałaby być okupiona zmniejszeniem produkcji pralek także o 100 sztuk.

Krzywa możliwości produkcyjnych jest więc zbudowana nie tylko wg prawa malejącego przyrostu produkcji na jednostkę nakładu, ale także wg prawa rosnącego kosztu alternatywnego.

Do wyboru struktury produkcji (co produkować) oraz najbardziej efektywnego sposobu dokonania alokacji zasobów niezbędne są dodatkowe informacje z zakresu poziomu cen, kosztów wytwarzania i wysokości zysku na jednostkę wytworzonej produkcji. Te kwestie najlepiej jednak rozstrzyga mechanizm rynkowy, którym zajmujemy się w dalszych częściach wykładu.